

NGHỆ AN: phát triển tài sản trí tuệ từ các sản phẩm thế mạnh của địa phương

Phạm Hồng Hải

Sở Khoa học và Công nghệ Nghệ An

Trong thời gian qua, Nghệ An đã triển khai nhiều hoạt động nhằm tạo lập và phát triển tài sản trí tuệ từ các sản phẩm thế mạnh của địa phương. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đã đạt được, hoạt động xác lập, quản lý và phát triển chỉ dẫn địa lý (CDĐL), nhãn hiệu tập thể (NHTT), nhãn hiệu chứng nhận (NHCN) ở tỉnh vẫn còn nhiều khó khăn do nhận thức về tầm quan trọng của việc đăng ký bảo hộ CDĐL, NHTT, NHCN cho các đặc sản địa phương còn hạn chế. Bài viết đưa ra cái nhìn tổng quan về thực trạng và đề xuất một số giải pháp nhằm đẩy mạnh việc phát triển tài sản trí tuệ từ các sản phẩm thế mạnh của Nghệ An trong thời gian tới.

Xây dựng và phát triển tài sản trí tuệ từ các đặc sản ở Nghệ An

Nghệ An có điều kiện tự nhiên đa dạng, nhiều tài nguyên khoáng sản, các loài động, thực vật phong phú... Những lợi thế này đã tạo ra cho Nghệ An nhiều đặc sản nổi tiếng như: lạc Nghệ An, cam Xã Đoài, chè Nghệ An, vịt bầu Quỳnh, nước mắm Vạn Phần, tương Nam Đàn, các loại bún, miến, bánh đa, kẹo lạc, mắm tôm, sản phẩm mây tre đan, gỗ mỹ nghệ... và hàng trăm sản phẩm công nghiệp khác của các doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh. Có thể nói, Nghệ An là tỉnh có nhiều tiềm năng trong việc tạo lập và phát triển các tài sản trí tuệ, đặc biệt là CDĐL, NHCN và NHTT.

Tính đến tháng 7/2016, ngoài CDĐL “Vinh” cho sản phẩm cam quả của tỉnh Nghệ An và NHCN cho sản phẩm nước mắm Vạn Phần, NHTT cho sản phẩm Ngói Cửa được nhiều người tiêu dùng trong cả nước biết đến, Nghệ An còn có 8 đối tượng được cấp bằng bảo hộ NHTT (bảng 1) và có 9 đơn đăng ký cấp đăng bạ NHTT được Cục Sở hữu trí tuệ (SHTT) chấp nhận. Nhìn chung, hoạt động xác lập và khai thác các tài sản SHTT là CDĐL, NHCN và NHTT ở Nghệ An đã giúp nâng cao nhận thức của

Bảng 1: các đối tượng của Nghệ An được cấp đăng bạ NHTT

STT	Nhãn hiệu	Số bằng	Ngày cấp
1	Nước mắm Làng nghề Phú Lợi (Hoàng Mai)	4.0161942e+010	18/4/2011
2	Hương trầm Quỳnh Châu (Quỳnh Châu)	4.0214989e+010	12/11/2013
3	Làng nghề chế biến và bảo quản hải sản khối 6 - Nghi Tân (Cửa Lò)	4.0228129e+010	16/7/2014
4	Chè Nghệ An (lần 1)	4.0247e+010	15/6/2015
5	Rượu Phúc Mỹ - Hưng Châu (Hưng Nguyên)	4.0254477e+010	17/11/2015
6	Gà Thanh Chương (Thanh Chương)	4.0256659e+010	13/01/2016
7	Làng nghề nước mắm khối Hải Giang 1 (Cửa Lò)	4.0258044e+010	18/2/2016
8	Dứa Quỳnh Lưu (Quỳnh Lưu)	4.0260843e+010	7/4/2016
9	Chè Nghệ An (lần 2)	4.0261155e+010	19/4/2016

các nhà quản lý, chính quyền các cấp, cộng đồng và doanh nghiệp. Việc đăng bạ và khai thác phát triển các tài sản được bảo hộ đã góp phần nâng cao giá trị các sản phẩm đặc sản, truyền thống của Nghệ An, thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội của vùng, tiêu biểu phải kể đến:

Cam Vinh: sau lễ đón nhận văn bằng chứng nhận bảo hộ CDĐL “Vinh” cho sản phẩm cam quả của tỉnh Nghệ An, cam có giá từ 12.000-14.000 đồng/kg tăng lên 25.000-30.000 đồng/kg và từ năm 2013 có giá 45.000-50.000 đồng/kg. Không chỉ diện tích trồng cam được mở rộng (từ 1.976 ha tăng lên hơn 3.900 ha), mà hiệu quả sử dụng đất cũng tăng mạnh (từ 75-100 triệu đồng/ha lên 250-300 triệu đồng/ha, đặc biệt ở Xuân Thành đạt trên 1 tỷ đồng/ha). Được bảo hộ CDĐL, giá sản phẩm tăng, nhiều hộ nông dân tăng cường đầu tư cho sản xuất, giúp tạo việc làm và làm giàu từ cam Vinh. Từ khi có thương hiệu, sản phẩm cam Vinh có mặt khắp các thị trường trong nước như Hà Nội, Đà Nẵng, thành phố Hồ Chí Minh... và là thương hiệu được ghi danh trong top 100 sản phẩm nổi tiếng, sản phẩm người tiêu dùng tin dùng.

Sản xuất nước mắm Vạn Phần (Diễn Châu)

xuất khẩu sang thị trường Malaysia với số lượng 18.000 lít, sản phẩm cũng đã có mặt ở thị trường Lào. Đây được đánh giá là dự án hỗ trợ phát triển tài sản trí tuệ có hiệu quả nhất từ trước đến nay của Nghệ An, được lựa chọn làm mô hình điểm cho các sản phẩm đặc sản khác của tỉnh.

Ngói Cửa: là đối tượng được đăng bạ NHTT đầu tiên của Nghệ An. Sau khi được bảo hộ và quảng bá, sản phẩm được nâng cao vị thế, làm cơ sở pháp lý để xử lý các hàng nhái nhãn hiệu, đưa làng nghề và kinh tế của vùng phát triển thêm một bước. Đến nay, sản phẩm gạch ngói Cửa được tiêu thụ mạnh ở thị trường các tỉnh Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Bình, và cũng đã có mặt tại các thị trường như Hà Nội, Hải Phòng, Thanh Hóa, thành phố Hồ Chí Minh, các tỉnh Xiêng Khoảng, Khăm Muộn (Lào)... Những hợp đồng đặt mua sản phẩm dài hạn được ký liên tục đã tạo công ăn việc làm cho hơn 1.000 lao động tại địa phương với mức thu nhập khoảng 3-4 triệu đồng/người/tháng.

Nước mắm Vạn Phần: là NHCN đầu tiên của tỉnh Nghệ An, được chuyển đổi quyền sở hữu với tên Vạn Phần từ nhãn hiệu của doanh nghiệp sang cho tập thể, cộng đồng cùng sử dụng. Nhãn hiệu “Nước mắm Vạn Phần” được khai thác, phát triển bước đầu đã tạo tăng trưởng về sản lượng, doanh số cho sản phẩm (6 tháng đầu năm 2016 có mức tăng trên 35% so với cùng kỳ năm 2015). Đến nay, sản phẩm đã có 240 đại lý trên khắp cả nước. Lô nước mắm đầu tiên mang thương hiệu Vạn Phần được

Cam Vinh là sản phẩm thứ 12 của cả nước được đăng bạ CDĐL

Những kết quả đạt được là rất đáng ghi nhận, nhưng nhìn chung hoạt động tạo lập, quản lý, khai thác và phát triển tài sản SHTT trên địa bàn tỉnh Nghệ An vẫn còn nhiều hạn chế: chưa được xây dựng, triển khai một cách đồng bộ, sự phối hợp giữa các cơ quan có liên quan còn chưa chặt chẽ; mức độ tuyên truyền, mở rộng còn hạn chế do chưa có chương trình tổng thể của tỉnh; chưa có điều tra đánh giá, thống kê, tổng hợp đầy đủ các đặc sản

cần được bảo hộ SHTT trên địa bàn tỉnh. Kết quả là, dù Nghệ An có tiềm năng rất lớn về các cây/con đặc sản, các sản phẩm mang địa danh, các làng nghề phát triển nhưng số lượng được bảo hộ về CDĐL và NHTT, NHCN còn quá ít, chưa tương xứng với tiềm năng; hơn 32 sản phẩm mang tên địa danh, hàng chục sản phẩm làng nghề truyền thống chưa được đăng ký xác lập quyền SHTT, hoặc có những vướng mắc, tranh chấp không thể giải quyết. Chẳng hạn như, nhãn hiệu “Tương Nam Đàn” đã được Công ty Cổ phần thủy sản Nghệ An đăng ký bảo hộ từ trước năm 2000 và được gia hạn thêm 10 năm vào đầu năm 2015. Nhãn hiệu này đã được doanh nghiệp xác lập và phát triển trong một thời gian dài, được cấp Giấy chứng nhận đăng ký hàng hóa “Tương Nam Đàn” theo đúng quy định của pháp luật, trở thành tài sản riêng của doanh nghiệp. Trong khi đó, cộng đồng đang có nhu cầu xây dựng dự án tạo lập, khai thác và phát triển nhãn hiệu “Tương Nam Đàn” theo hướng NHTT hoặc CDĐL để phát triển sản phẩm nổi tiếng từ lâu đời của Nam Đàn. Như vậy, cần có hướng giải quyết để không ảnh hưởng đến quyền lợi của doanh nghiệp và người dân, đồng thời phát triển được thương hiệu tương Nam Đàn có từ hàng trăm năm nay.

Bên cạnh đó, việc phát triển các tài sản trí tuệ đã được đăng bạ ở Nghệ An còn nhiều bất cập do các tổ chức được giao quản lý chưa có kế hoạch cụ thể nhằm đẩy mạnh khai thác, phát triển. Chẳng hạn như đối với sản phẩm cam Vinh, vẫn xảy ra tình trạng cam ở các địa bàn khác bán tại Nghệ An được giới thiệu là cam Vinh, đó là do cam Vinh khi bán chỉ 20% có bao bì, nhãn mác, có dấu hiệu nhận diện. Đơn vị được cấp quyền sử dụng CDĐL là Hội Kinh doanh sản xuất cam Vinh chưa tập hợp được tất cả các nhà sản xuất, kinh doanh cam trong tỉnh, chưa thể hiện được vai trò của mình trong công tác quản lý sử dụng CDĐL cam Vinh. Còn đối với sản phẩm hương trầm Quỳnh Châu đã được cấp đăng bạ NHTT nhưng chưa được sử dụng, Hợp tác xã hương trầm Quỳnh Châu đã được thành lập và là chủ sở hữu của NHTT vẫn chưa hoạt động...

Một vài đề xuất

Để nâng cao vai trò quản lý nhà nước, tăng cường sự hiểu biết của xã hội nhằm đẩy mạnh việc xác lập, quản lý, khai thác và phát triển tài sản trí tuệ, với mục tiêu đến năm 2020 đăng ký thêm 5 CDĐL, 5 NHCN và 5 NHTT, góp phần phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh Nghệ An, xin đưa ra một số đề xuất sau:

Một là, có sự thống nhất trong quản lý và phát triển CDĐL, NHTT và tài sản SHTT nói chung; có sự hỗ trợ mang tính lâu dài sau khi văn bằng được cấp, hài hòa giữa lợi ích của doanh nghiệp, các nhà sản xuất lớn và cộng đồng, nhằm xóa bỏ tranh chấp, huy động được nguồn vốn lớn cho sự phát triển thương hiệu sản phẩm; có sự lồng ghép với một số chương trình khác của tỉnh.

Hai là, có các quy định cụ thể nhằm nâng cao vai trò quản lý của chính quyền địa phương, các cơ quan liên quan để giúp quản lý chặt chẽ và kiện toàn lại tổ chức hoạt động của các tập thể đang sử dụng CDĐL, NHTT hoạt động không hiệu quả.

Ba là, đẩy mạnh tuyên truyền, phổ biến kiến thức, đào tạo, tập huấn về SHTT trên địa bàn, nâng cao vai trò quản lý nhà nước của các sở, ban, ngành, đặc biệt là chính quyền các cấp; hỗ trợ đăng ký, quản lý và phát triển tài sản trí tuệ trong và ngoài nước cho các sản phẩm đặc thù của địa phương dưới dạng CDĐL, NHCN, NHTT như: lạc Nghệ An, tương Nam Đàn, nhút Thanh Chương, nhưng hươu Quỳnh Lưu, bưởi hồng Quang Tiến, xoài Tương Dương, bột sắn Nam Xuân, khoai sọ Kỳ Sơn, vịt bầu Quỳnh...; đẩy mạnh khai thác, phát triển và quản lý các văn bằng bảo hộ đã có theo hướng phát triển và nâng cấp... ✍